

Część I Podstawy dermatologii i wenerologii

1 Budowa prawidłowej skóry 3

Marcin Orlowski, Justyna Kurs-Orlowska, Zygmunt Adamski

Barwa skóry 3 Budowa skóry 3 Przydatki skórne 7 Włosy 8 Paznokcie 8 Czynność skóry 8

2 Podstawowe wykwity skórne 12

Marcin Orlowski, Justyna Kurs-Orlowska, Zygmunt Adamski

Plama 12 Bąbel 14 Grudka 15 Guzek 15 Guz 16 Pęcherzyk i pęcherz 16 Krostka 17 Pęknięcie (szczelina) 18 Rozpadlina 18 Strup 19 Przeczos i otarcie 19 Nadberka 19 Owrzodzenie 20 Blizna 20

3 Bariera naskórkowa i przezskórny transport substancji: aspekty kosmetyczne 21

Justyna Gornowicz-Porowska, Magdalena Jalowska, Gerard Nowak, Zygmunt Adamski

Bariera naskórkowa 21 Transport substancji przez barierę naskórkową 22 Strategie zwiększania przenikania substancji przez skórę 22 Jednostki dermatologiczne cechujące się zaburzeniem funkcji bariery naskórkowej 24 Podsumowanie 25

4 Wywiad i badanie dermatologiczne 26

Magdalena Jalowska, Zygmunt Adamski

Badanie podmiotowe 26 Przedmiotowe badanie dermatologiczne 26

5 Nieinwazyjne metody diagnostyczne stosowane w kosmetyce 28

Adriana Polarska, Aleksandra Dańczak-Przedrowska

Ocena stopnia nawilżenia naskórka – korneometria 28 Ocena przezskórkowej utraty wody – ewaporimetria 28 Pomiar pH skóry – pH-metria 28 Pomiar zawartości melaniny i hemoglobiny – pomiar koloru skóry 29 Pomiar stopnia łojotoku 29 Pomiary właściwości mechanicznych skóry 29 Badanie ultrasonograficzne skóry 29

6 Zakażenie bakteryjne skóry 31

Katarzyna Zakrzewska, Zygmunt Adamski

Prawidłowa flora bakteryjna skóry 31 Bakteryjne zakażenia skóry 31 Zakażenia paciorkowcowe 32 Zakażenia gronkowcowe 33 Zakażenia mieszane gronkowcowo-paciorkowcowe 36 Choroby bakteryjne o innej etiologii 38 Gruźlica skóry 41 Gruźlica właściwa 41 Tuberkułidy 43

7 Choroby wirusowe skóry 44

Anna Neneman, Zygmunt Adamski

Opyszczka zwykła 44 Półpasiec 45 Ospa wietrzna 46 Zmiany wywołane przez wirusa brodawczaka ludzkiego 46 Choroby wywołane skórnymi typami wirusa HPV 47 Choroby wywołane genitalnymi typami wirusa HPV 48 Mononukleozą zakaźną 50 Zespół nabytego upośledzenia odporności (AIDS) 50

8 Zakażenia grzybicze 54

Małgorzata Mazur, Agnieszka Zawirska, Marta Hasse-Cieślinska, Zygmunt Adamski

Zakażenia skóry i błon śluzowych wywołane przez grzyby drożdżopodobne 55 Kandydoza błon śluzowych 55 Kandydoza skóry 56 Zakażenia drożdżakami lipofilnymi 57 Łupież psty 57 Dermatofitozy – zakażenia wywołane przez dermatofity (tzw. grzybicze właściwe) 58 Grzybica stóp 58 Grzybica dłoni 58 Grzybica pachwin 58 Grzybica skóry gładkiej 59 Grzybica drobnoszarodnikowa skóry gładkiej 59 Grzybica strzygąca skóry gładkiej 60 Przewlekła grzybica skóry gładkiej 60 Grzybica skóry owłosionej głowy 60 Zakażenia wywołane przez grzyby pleśniowe 63

9 Choroby pasożytnicze skóry 65

Anna Neneman, Zygmunt Adamski

Świerzb 65 Wszawica 66

10 Choroby łojotokowe skóry 68

Małgorzata Mazur, Agnieszka Zawirska, Franciszek Seneczka, Andrzej Kaszuba, Zygmunt Adamski

Łojotok 68 Trądzik pospolity 68 Trądzik różowaty 74

- 11 Choroby skóry o podłożu zapalnym 77**
Franciszek Seneczko, Andrzej Kaszuba
 Atopowe zapalenie skóry 77 Zespoły związane z atopowym zapaleniem skóry 82 Inne odmiany zapalenia skóry 88
- 12 Pokrzywka 95**
Franciszek Seneczko, Andrzej Kaszuba
 Definicja 95 Histopatologia 96 Kryterium czasowe pokrzywki 97 Pokrzywka fizykalna 99 Inne pokrzywki 103 Obrzęk naczyńnorożowy 105 Leczenie pokrzywki 105 Choroby współistniejące z pokrzywką 108
- 13 Zaburzenia rogowacenia 111**
Anna Neneman, Zygmunt Adamski
 Łuszczyca 111 Liszaj płaski 113 Liszaj opryszczkowy 115 Łupież czerwony mieszkowy 116 Choroby z nadmiernym rogowaceniem (genodermatozy) 116 Genodermatozy związane z nadmiernym rogowaceniem 117 Rybia łuska 117 Rogowiec dłoni i stóp 118
- 14 Choroby rumieniowe 119**
Małgorzata Wilk-Jędrusiak, Zygmunt Adamski
 Rumień wielopostaciowy (wysiękowy) – EM 119 Rumień guzowaty 121 Erythema gyratum repens 123 Rumień trwały 123 Łupież różowy Giberta 124 Rumieniec 124
- 15 Choroby układu naczyniowego 125**
Marcin Orlowski, Justyna Kurs-Ołowska, Zygmunt Adamski
 Choroby krwotoczne skóry 125 Objawy skórne zaburzeń krążenia 126 Martwice zmiany naczyniowe 129
- 16 Zaburzenia barwnikowe skóry 130**
Tomasz Fiedorowicz, Zygmunt Adamski
 Budowa i fizjologia układu barwnikowego skóry 130 Hiperpigmentacje 130 Hipopigmentacje 131 Plamy melanocytowe 131 Znamiona melanocytowe 132 Znamiona skórne 132 Znamiona zwykłe 133 Kliniczno-histologiczne odmiany czerniaka 137 Inne odmiany czerniaka 139
- 17 Zaburzenia pigmentacji skóry – przebarwienia 146**
Beata Miłkowska-Zydek, Piotr Czyż, Andrzej Kaszuba
 Mechanizm powstawania przebarwień 146 Pieg 146 Ostuda 147 Przebarwienie okołoustne 147 Leczenie przebarwień skóry 148 Metody zabiegowe w leczeniu przebarwień 149
- 18 Znamiona, nowotwory łagodne, stany przedrakowe, raki *in situ* i raki skóry 151**
Małgorzata Wilk-Jędrusiak, Marcin Orlowski, Zygmunt Adamski
 Znamiona 151 Znamiona naskórkowe 151 Znamiona i łagodne nowotwory wywodzące się z gruczołów łojowych 153 Znamiona i łagodne nowotwory wywodzące się z gruczołów potowych 153 Znamiona i łagodne nowotwory wywodzące się z mieszków włosowych 154 Znamiona i łagodne nowotwory pochodzenia naczyniowego 154 Znamiona i łagodne nowotwory pochodzenia łącznotkankowego i nerwowego 156 Stany przedrakowe 158 Raki *in situ* 161 Raki skóry 162 Rogowiak kolczystokomórkowy 166
- 19 Choroby o podłożu autoimmunologicznym 167**
Małgorzata Wilk-Jędrusiak, Zygmunt Adamski
 Choroby tkanki łącznej 167 Toczeń rumieniowaty 167 Twardzina 172 Twardzina ograniczona 175 Choroby pęcherzowe o podłożu autoimmunologicznym 176 Pemfigoid pęcherzowy 180
- 20 Zaburzenia potliwości 182**
Sylvia Stussek, Magdalena Jaluńska, Zygmunt Adamski
 Gruczoły potowe apokrynowe 182 Gruczoły potowe ekrynowe 182 Nadmierne pocenie 183 Potówki 184
- 21 Choroby włosów i owłosionej skóry głowy 185**
Małgorzata Wilk-Jędrusiak, Zygmunt Adamski
 Podstawy anatomii i fizjologii włosów 185 Wady strukturalne włosów 185 Wrodzone i nabyte wady strukturalne 185 Zmiany zabarwienia włosów 187 Nadmierne owłosienie 187 Łysienie 188 Łupież owłosionej skóry głowy 194 Choroby skóry obejmujące owłosioną skórę głowy 195 Choroby wewnętrzne obejmujące owłosioną skórę głowy 196
- 22 Choroby skóry z wyłączną, dominującą lub współistniejącą lokalizacją w obrębie twarzy i szyi 197**
Franciszek Seneczko, Andrzej Kaszuba
 Choroby skóry o etiologii bakteryjnej 197 Choroby skóry wywołane przez grzyby 201 Choroby wirusowe skóry 202 Gruźlica skóry 205 Choroby skóry na podłożu łojotokowym 206 Choroby alergiczne skóry 209 Łuszczyca 211 Fotodermatozy – choroby wywołane przez promieniowanie świetlne 212 Kolagenozy – choroby tkanki łącznej 213 Zaburzenia barwnikowe skóry 215 Znamiona 216 Torbiele 218 Zaburzenia metabolizmu lipidów – hiperlipidemie 219 Nowotwory łagodne skóry 219 Stany przedrakowe 220 Nowotwory złośliwe skóry 221

23 Najczęściej występujące dermatozy powiek i zmiany zwyrodnieniowe powiek 227*Magdalena Jałowska, Wojciech Adamski, Zygmunt Adamski*

Charakterystyka skóry powiek 227 Alergiczne kontaktowe zapalenie powiek 227 Kontaktowe zapalenie skóry powiek z podrażnienia 227 Atopowe zapalenie skóry (AZS) 228 Trądzik różowaty, podtyp oczny 228 Zakażenie naziemcem 229 Półpaściec oczny 229 Zakażenie wirusem opryszczki 229 Obrzęk naczyń włosowatych, pokrzywka 230 Zmiany na powiekach w chorobach tkanki łącznej 230 Guzy powiek 230 Zmiany zwyrodnieniowe powiek 232

24 Choroby skóry rąk i stóp 235*Małgorzata Mazur, Zygmunt Adamski, Ewa Ławńczak*

Zakażenia grzybicze. Skóra stóp 235 Skóra rąk 236 Zakażenia wirusowe. Skóra stóp 236 Skóra rąk 237 Zmiany o charakterze wysypki 238 Łuszczyca krostkowa dłoni i stóp 239 Rogowiec dłoni i stóp 239 Nagietek, odcisk 240 Modzel 240 Odmrożenie stóp 241 Zgorzeł cukrzycowa, stopa cukrzycowa 241 Kila 242 Świerzb 242 Porfirią skórna późna 242

25 Choroby paznokci 244*Małgorzata Wilk-Jędrusiak, Magdalena Jałowska, Romuald Maleszka, Ryszard Zaba*

Diagnostyka zmian chorobowych paznokci 244 Zmiany zanikowe 244 Zmiany przerostowe 244 Patologiczne zabarwienie paznokci 246 Zmiany ukształtowania powierzchni paznokcia (reliefu) 249 Zmiany w połączeniu paznokcia z podstawą 253 Nabyte choroby paznokci 254 Zmiany w paznokciach towarzyszące chorobom skóry i/lub chorobom układom 255 Powikłania zabiegów kosmetycznych 256

26 Choroby wewnętrzne i ich wpływ na stan skóry 258*Małgorzata Mazur, Zygmunt Adamski*

Zmiana zabarwienia skóry 258 Zmiany wilgotności skóry 259 Obrzęki 259 Świąd 259 Zmiany skórne w cukrzycy 259 Zmiany skórne w chorobach przewodu pokarmowego. Zmiany skórne w chorobach wątroby 261 Zmiany skórne o charakterze rumieniowym 261 Zmiany skórne pochodzenia naczyniowego 261 Choroby skóry związane z zaburzeniami immunologicznymi w przebiegu chorób wątroby 261 Zmiany skórne związane z zaburzeniami hormonalnymi w przebiegu chorób wątroby 262 Zmiany skórne w chorobach jelit 262 Zmiany skórne w chorobach trzustki 263 Zmiany skórne w chorobach nerek 264 Zmiany skórne w chorobach nadnerczy 264 Zmiany skórne w chorobach tarczycy 264 Zmiany skórne w hiperlipidemiach 264

27 Czynniki zewnętrzne wpływające na kondycję skóry 266*Katarzyna Zakrzewska, Zygmunt Adamski*

Czynniki mechaniczne 266 Czynniki fizyczne 268 Wysoka temperatura 268 Niska temperatura 268 Promieniowanie jonizujące 270 Promieniowanie słoneczne 270 Ochrona przeciwsłoneczna 273 Fotodermatozy 274 Fotodermatozy uwarunkowane genetycznie 277 Dermatozy ulegające zaostrzeniu pod wpływem działania słońca 277 Uszkodzenia skóry wywołane czynnikami chemicznymi 278 Uszkodzenia wywołane energią elektryczną 278 Wpływ dymu tytoniowego na skórę 279

28 Działanie niepożądane kosmetyków 280*Magdalena Jałowska, Dorota Jęderowicz, Barbara Raszko-Kotelba, Zygmunt Adamski*

Kontaktowe zapalenie skóry z podrażnienia 280 Kontaktowe alergiczne zapalenie skóry 281 Pokrzywka kontaktowa 283 Reakcje fototoksyczne i fotoalergiczne 283 Acne cosmetica 284 Berloque dermatitis 284

29 Dermatologiczne aspekty menopauzy 286*Ewa Trzaniel-Grodzka, Andrzej Kaszuła***30 Starzenie się skóry 290***Barbara Raszko-Kotelba, Małgorzata Wilk-Jędrusiak, Katarzyna Zakrzewska, Zygmunt Adamski*

Starzenie wewnątrzpochodne 290 Starzenie zewnątrzpochodne 292 Sucha skóra 295

31 Wpływ nikotyny na rozwój i przebieg chorób skóry oraz procesy starzenia się skóry i karcynogenezę 297*Anna Rosińska-Więckowicz, Zygmunt Adamski, Michał Więckowicz*

Palenie tytoniu a ogólny stan zdrowia 297 Charakterystyka genotoksycznej aktywności składników dymu tytoniowego 297 Wpływ dymu tytoniowego na funkcjonowanie skóry 298 Wpływ palenia tytoniu na rozwój i przebieg chorób skóry 298 Palenie tytoniu a korzystny wpływ na skórę 301 Wpływ palenia tytoniu na procesy starzenia się skóry 301

32 Wpływ składników pokarmowych na stan fizykochemiczny skóry 303*Anna Rosińska-Więckowicz, Zygmunt Adamski, Michał Więckowicz*

Karotenoidy – witamina A 303 Witamina E 304 Witamina C 304 Witamina D 304 Witaminy B 305 Żelazo 305 Cynk 305 Wieleńienasycone kwasy tłuszczowe (WNTK) 305 Związki fitochemiczne 306

33 Choroby przenoszone drogą płciową 308

Katarzyna Zakrzewska, Michał J. Kowalczyk, Ryszard Żaba, Magdalena Jałowska, Zygmunt Adamski

Definicja i podział 308 Kila 308 Kila nabyta wczesna 309 Kila wrodzona 312 Rzeżączka 313 Inne klasyczne choroby weneryczne 315 Choroby przenoszone drogą płciową wywołane przez chlamydię 315 Opryszczka narządów płciowych 316 Zakażenia ludzkim wirusem brodawczaka 317 Mięczak zakaźny 318 Bakteryjne zakażenia pochwy 318 Rzęsistkowica 318 Kandydozy układu moczowo-płciowego 319 Świerzb 319 Wszawica łonowa 320

34 Zarys leczenia chorób skóry 322

Małgorzata Mazur, Zygmunt Adamski

Leczenie zewnętrzne 322 Podłoża 322 Wybrane grupy leków stosowane w leczeniu miejscowym (zewnętrznym) 323 Wybrane leki ogólne stosowane w dermatologii 326 Fototerapia 328 Fotochemioterapia – UVA + psoraleny (PUVA) 328 Krioterapia 328 Elektrokoagulacja 328 Laseroterapia 329 Dermatochirurgia 329

35 Choroby zawodowe skóry w Polsce 330

Magdalena Jałowska, Zygmunt Adamski

Część II Zabiegi stosowane w dermatologii estetycznej

36 Medycyna estetyczna twarzy w naukach medycznych 337

Jasyna Gornowicz-Porowska, Magdalena Jałowska, Daria Sobkowska, Zygmunt Adamski

Rys historyczny pielęgnii twarzy a medycyna estetyczna twarzy obecnie 337 Medycyna estetyczna twarzy a możliwości lecznicze 337 Medycyna estetyczna twarzy w aspekcie biotechnologicznym 337 Wykorzystanie komórek macierzystych w medycynie estetycznej twarzy 338 Nowoczesne techniki bioobrazowania w medycynie estetycznej twarzy 338 Zabiegi medycyny estetycznej twarzy a potencjalne zagrożenia 338 Terapia osoczem bogatopłytkowym w estetyce twarzy 338 Fale radiowe oraz ultradźwięki w odmładzaniu twarzy 339 Podsumowanie 340

37 Gabinet kosmetyczny 342

Małgorzata Wilk-Jędrusiak, Sylwia Dankowska, Zygmunt Adamski

Cera normalna 343 Cera sucha 343 Cera tłusta 344 Cera mieszana 344 Cera naczynkowa 345 Cera wrażliwa 345 Cera dojrzała 346 Otyłość i cellulit 346

38 Fototerapia chorób skóry 349

Janabela Połak-Pacholczyk, Magdalena Lassota-Falczewska, Andrzej Kaszub, Barbara Zegarska

Zakres promieniowania elektromagnetycznego 349 Rodzaje fototerapii 351 Naturalna klimatoterapia 353 Fototerapia u dzieci 353 Terapia fotodynamiczna 354

39 Współczesne metody diagnostyki chorób włosów 357

Iwonna Michalak, Katarzyna Poznańska-Karowska, Andrzej Kaszub

Budowa anatomiczna włosa 357 Cykl włosowy 357 Zaburzenia cyklu włosowego 358 Zmiany strukturalne łodygi włosa 358 Metody stosowane w diagnostyce chorób włosów 358

40 Czerniak złośliwy – Melanoma malignum 363

Aleksandra Kaszuba, Adam Halbina, Katarzyna Kaszuba-Bartkowiak

Czynniki ryzyka rozwoju czerniaka 363 Możliwości diagnostyczne 363 Rola promieniowania UV 364 Rola sztucznych źródeł promieniowania oraz warstwy ozonowej stratosfery 365 Inne czynniki ryzyka 365 Typy kliniczne czerniaka 366

41 Dermatoskopia 370

Jacek Dąbkowski

42 Techniki makijażu medycznego 377

Sylwia Dankowska, Małgorzata Wilk-Jędrusiak, Zygmunt Adamski, Magdalena Jałowska

Kamufaż – makijaż korekcyjny twarzy 377 Wskazania 377 Materiały potrzebne do makijażu medycznego 377 Zasady doboru kolorystycznego 379 Metodyka wykonania zabiegu 380 Podstawowe techniki makijażu korekcyjnego 380 Dobór techniki kamufażu ze względu na rodzaj defektu 381 Trwałość kamufażu 382 Makijaż trwały 382 Barwniki 383 Metodyka zabiegu 383

43 Mikropigmentacja skóry owłosionej głowy 385

Stella Rzesutka

Wstęp 385 Rys historyczny 385 Technika wykonania 385 Pielęgnacja po zabiegu 386 Metody niwelowania problemu wypadających, przerzedzonych włosów 386 Uwagi 389 Podsumowanie 389

44 Elektroterapia w kosmologii 391

Agata Mańkowska

Zabiegi z użyciem prądu stałego 391 Zabiegi z użyciem prądów impulsowych 393

- 45 Masaż w kosmetyce i medycynie estetycznej 396**
Agata Marikowska
 Masaż ręczny 397 Masaż z użyciem przyrządów 397 Masaż w środowisku wodnym 399
- 46 Peelingi chemiczne – definicja, rodzaje, wskazania kliniczne, powikłania 400**
Ewa Trznadel-Grodzka, Andrzej Kaszuba
 Kwasy owocowe 400 Głębokość peelingu 403
- 47 Wypełnienia tkanek miękkich 405**
Ewa Trznadel-Grodzka, Andrzej Kaszuba
 Rys historyczny 405 Kwas hialuronowy 405 Kolagen 407 Żel poliakrylamidowy 408 Kwas poli-L-mlekowy 408
 Radiesse 409 Artefill 409 Laresse 409 Polihydroksykwasy 409 Peelingi domowe 409
- 48 Zastosowanie nici liftingujących w medycynie estetycznej 411**
Michał Rogowski-Tyłman
 Wstęp 411 Materiały używane do produkcji nici liftingujących 411 Nici PDO 412 Działania niepożądane i powikłania stosowania nici PDO 413
- 49 Toksyna botulinowa w dermatologii estetycznej i kosmologii 415**
Anna Ograczyk, Andrzej Kaszuba, Iwonna Michałak
 Wstęp 415 Metody wykrywania toksyny botulinowej 415 Hipotetyczny mechanizm działania toksyny botulinowej typu A 416
 Immunogenność 416 Hipotetyczny mechanizm działania toksyny botulinowej typu A 416 Preparaty toksyny botulinowej 417
 Korekcja zmarszczek za pomocą toksyny botulinowej typu A 418 Leczenie nadmiernej potliwości iniekcjami toksyny botulinowej 420 Podsumowanie 421
- 50 Mezoterapia bezigłowa 422**
Dagmara Fis, Grażyna Kalesza-Włodarska, Jolanta Durasik
 Zasady działania urządzeń do mezoterapii 422 Ogólne wskazania do mezoterapii bezigłowej 425 Przeciwwskazania 425
- 51 Endermologia 426**
Dagmara Fis, Grażyna Kalesza-Włodarska, Jolanta Durasik
 Technika zabiegu 427 Programy zabiegowe Endermologie® 427 Efekty kliniczne zabiegów endermologii 428
- 52 Mikrodermabrazja – mechanizm działania, technika zabiegu i wskazania kliniczne 430**
Dagmara Fis, Grażyna Kalesza-Włodarska, Jolanta Durasik, Iwonna Michałak
 Budowa aparatu 430 Technika zabiegu 431 Efekty działania mikrodermabrazji 431
- 53 Zastosowanie komórek macierzystych i czynników wzrostu w dermatologii estetycznej 434**
Monika Łęcka
 Komórki macierzyste 434 Czynniki wzrostu 435 Procedury medycyny estetycznej z wykorzystaniem komórek macierzystych i czynników wzrostu 437 Regulacje prawne 437
- 54 Kriochirurgia w chorobach skóry 438**
Jacek Dąbkowski
- 55 Lipoliza 443**
Adam Halbina
 Lipoliza iniekcyjna 443 Lipoliza laserowa 443 Kriolipoliza 444 Lipoliza kavitacyjna 444 Lipoliza falami o częstotliwościach radiowych 444
- 56 Elektrochirurgia w dermatologii estetycznej 446**
Andrzej Kaszuba, Rafał Bartkowiak, Aleksandra Kaszuba, Ewa Trznadel-Grodzka, Katarzyna Kaszuba-Bartkowiak
 Rys historyczny 446 Elektrochirurgia prądem wysokiej częstotliwości 446 Elektroauteryzacja i elektroliza 450 Odmładzanie skóry metodą RF 452 Metody elektrochirurgiczne wykorzystujące częstotliwości radiowe (RF) 452 Metoda elektrooptyczna (ELOS) 456
- 57 MiraDry® – mikrofalowy system leczenia nadpotliwości pach 457**
Rafał Bartkowiak, Andrzej Kaszuba, Katarzyna Kaszuba-Bartkowiak
 Przebieg procedury 457
- 58 Lasery – wiadomości ogólne, historia, zastosowania medyczne, bezpieczeństwo pracy 460**
Rafał Bartkowiak, Andrzej Kaszuba, Adam Halbina, Aleksandra Kaszuba, Katarzyna Kaszuba-Bartkowiak
 Podstawy fizyczne 460 Rodzaje laserów 464 Bezpieczeństwo pracy 469 Zastosowanie laserów w medycynie 470 Wskazania dermatologiczne oraz lasery 470

- 59 Skupiona wiązka fal dźwiękowych o dużym zasięgu (HIFU) w medycynie estetycznej 475**
Bartłomiej Szafrński, Marcin Noweta
- 60 Metody fotoodmładzania skóry 477**
Rafał Bartkowiak, Andrzej Kaszub, Adam Halbina, Aleksandra Kaszuba, Katarzyna Kaszuba-Bartkowiak
 Wstęp 477 Proces fotostarzenia i jego mechanizmy 477 Fotoodmładzanie skóry twarzy 478 Zaburzenia barwnikowe 483 Bliznowacenie 484 Infekcje 484 Kontaktowe zapalenie skóry (KZS) 484 Rumień 484 Wykwyty trądzikowe i prosaki 485 Świąd 486 Celulitis 486 Ból 486 Podsumowanie 486
- 61 Postępowanie po najczęstszych zabiegach w dermatologii estetycznej 488**
Joanna Narbutt
- 62 Dermatochirurgiczne metody korekcji blizn przerosłych i keloidów 492**
Rafał Bartkowiak, Andrzej Kaszub, Adam Halbina, Aleksandra Kaszuba, Katarzyna Kaszuba-Bartkowiak
 Różnicowanie blizn przerosłych i keloidów 492 Zapobieganie powstawaniu blizn przerosłych i keloidów 493 Inne preparaty stosowane w leczeniu blizn przerosłych i keloidów 495 Kriochirurgia 495 Wycięcie chirurgiczne 496 Laserochirurgia 496 Metody historyczne i wspomagające leczenie 498 Psychologiczne aspekty leczenia blizn przerosłych i keloidów 498 Podsumowanie 499
- 63 Zabiegowe i wspomagające metody leczenia trądziku pospolitego i zmian potrądzikowych 501**
Rafał Bartkowiak, Adam Halbina, Aleksandra Kaszuba, Andrzej Kaszub
 Leczenie naczyniowych zmian potrądzikowych 502 Leczenie potrądzikowych zmian barwnikowych 502 Leczenie blizn potrądzikowych (zanikowych, przerosłych i keloidów) 502 Terapia uciśkowa 504 Mikrodermabrazja 504 Techniki laserowej terapii zmian potrądzikowych 504 Elektrochirurgia (Coblation) 505 Wypełnianie ubytków skóry 505 Kriochirurgia 505 Wycięcie chirurgiczne 505 Metody skojarzone 505 Wnioski 506
- 64 Chirurgia paznokcia 507**
Józef Kozak
 Anatomia paznokcia 507 Choroby paznokcia wymagające leczenia chirurgicznego 507 Znieczulenie 509 Zabiegi diagnostyczne 509 Zabiegi operacyjne 510 Leczenie urazów paznokcia 510 Nowotwory paznokcia 511 Postępowanie pooperacyjne 511 Powikłania po zabiegach 511
- 65 Kosmetyczne metody korekcji wrastających paznokci 512**
Mirosława Gałęcka
 Typy wrastania paznokci 512 Przebieg dolegliwości 512 Terapia konwencjonalna 513 Kosmetyczne metody korekcji i profilaktyki wrastających paznokci 513
- 66 Transplantacja włosów 519**
Piotr Ceyz, Beata Miłoś-Zydek
- 67 Dermatochirurgia 524**
Maciej A. Berkan
 Dane epidemiologiczne 524 Czynniki etiologiczne 524 Zasady chirurgicznego leczenia guzów skóry 525 Metody leczenia guzów skóry 526 Przygotowanie do zabiegu, znieczulenie i opieka nad chorym operowanym 527 Powikłania 528 Guzy skóry – najczęściej występujące postacie i sposoby ich leczenia 528 Podsumowanie 530 Wyniki leczenia 530 Czerniak skóry 530 Uwagi ogólne oraz zarys poszczególnych technik chirurgicznego leczenia guzów skóry 531
- 68 Okulistyka estetyczna 533**
Ryszard Philips
 Osobliwości skóry powiek 533 Objawy starzenia się oczu 534 Czym jest okulistyka estetyczna? 534 Korekcje chirurgiczne 537
- 69 Wybrane zagadnienia chirurgii plastycznej małżowin usznych i nosa 540**
Aleksandra Korytowska, Janusz Korytowski
 Postępowanie chirurgiczne w przypadku nadmiernie odstających małżowin usznych 540 Anatomia małżowin usznych 540 Leczenie operacyjne 540 Podsumowanie 543